O altă poveste a limbii române: limba română la Poznań, Polonia

Emilia IVANCU*

Key-words: *micro-history* vs. *macro-history*, *Romanian studies*, *Poznań*, *Poland*

Pentru orice român obişnuit locul unde se vorbeşte limba română este, evident, România. Tot un român obişnuit s-ar gândi că poate există câțiva vorbitori de limbă română şi în alte țări, dar, cu siguranță, că aceste situații ar fi oarecum excepționale, insulare, accidentale, întâmplătoare. Iar dacă vorbim de cauzalitatea şi efectul lucrurilor accidentale, în sensul de incidentale, îmi vine în minte conferința lui Horia-Roman Patapievici, din *Discernământul modernizării* (Humanitas, 2005), care explică felul în care macro-istoria influențează micro-istoria, în sensul că doar prin izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial ajung părinții lui să se întâlnească şi autorul îşi dă seama că doar printr-un accident al istoriei sau dintr-o zvâcnire a ei, viețile a doi oameni născuți în două regiuni fără comunicare între ele, ajung să-şi unească destinele şi, astfel, el s-a putut naşte.

Nu întâmplător mi-a venit în minte acest fragment de micro-istorie în contextul evocării istoriei înființării Lectoratului de Limbă Română şi apoi al Filologiei Române de la Poznań, Polonia. Povestea noastră ar începe, sau mai degrabă, a început astfel: înaintea izbucnirii celui de-al Doilea Război Mondial, într-o localitate care ținea de Poznań, prima capitală a Poloniei, aşezat în vestul țării, pe râul Warta şi locul primului regat polonez, lucra într-o şcoală generală profesorul Henryk Misterski. În vâltoarea teribilelor momente de istorie pe care le-a creat declanşarea războiului, Henryk Misterski se refugiază, alături de alți polonezi, în România, unde, pe parcursul şederii sale destul de îndelungate, va lucra ca profesor într-o şcoală din Câmpulung Muscel, dar va preda şi limba germană la Universitatea pentru Refugiați. Din acest punct al istoriei, facem un salt în timp şi ajungem tot în București, dar în anul 1951, când îşi începe studiile la Universitatea bucureşteană, secția de Filologie Română, *tânărul* Henryk Misterski, fiul refugiatului polonez din anii de război, încurajat şi trimis la studii în România de către tatăl său. Studiile lui Henryk Misterski la Universitatea din Bucureşti se finalizează prin redactarea unei teze sub conducerea profesorului I.C. Chițimia, teză cu titlul: *Miron Costin şi Grigore Ureche – culmi ale vechilor legături culturale între Polonia şi Moldova în secolul al XVII-lea.* La întoarcerea în Poznań, după cei patru ani de studii, tot la

* Institutul de Limbi Romanice, Universitatea „Adam Mickiewicz”, Poznań, Polonia.

BDD-A994 © 2011 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.9.170 (2026-09-04 20:15:49 UTC)

încurajarea tatălui, cu care, aşa cum povestea până mai ieri profesorul Henryk Misterski, putea vorbi acum în limba română, tânărul absolvent de românistică la Bucureşti, înfiinţează la Universitatea „Adam Mickiewicz” din inima Poloniei Mari (denumirea dată primei regiuni poloneze, Wielkopolska, a cărei capitală este oraşul Poznań) Lectoratul de Limba Română, deschis la 1 octombrie 1956. Lectoratul urma să fiinţeze în cadrul Catedrei – pe atunci – de Filologie Romanică. De-a lungul multor ani după deschiderea lectoratului, limba română a fost singura a doua limbă romanică pentru studenţii de la Filologie romanică, urmând ca mai târziu, alături de română, să se poată studia şi spaniola, italiana sau portugheza. Pe perioada fiinţării Lectoratului, au predat de asemenea, alături de Henryk Misterski, profesorul Ilona Czamańska, Zdzisław Hryhorowicz – actualul şef al Catedrei de Filologie Română, Krystyna Wożny. Este interesant că astăzi aproape toţi marii profesori ai Institutului de Limbi Romanice, în cadrul căruia funcţionează Catedra de Filologie Română, sunt foşti studenţi ai profesorului Henryk Misterski din cadrul orelor de lectorat, toţi fiind vorbitori de limbă română.

Lectoratul de Limba Română la începuturi…

În anul universitar 1989–1990, după ce Lectoratul de Limbă Română şi-a format cadre specializate în românistică, se înfiinţează Filologia Română, cu un parcurs de studii obligatorii de 5 ani, cu o grupă de 9 studenţi, fiecare dintre aceşti primi absolvenţi activând astăzi în centre importante de cultură română – lector doctor Justyna Struzińska Teodorowicz fiind unul dintre membrii catedrei de azi.

Astfel, aşa cum dovedeşte şi acest caz al micro-istoriei, macro-istoria a făcut ca prin neînţelese căi ale soartei, profesorul de şcoală generală, Henryk Misterski, să ajungă să se refugieze în România celui de-al Doilea Război Mondial, unde va lua contact cu limba şi cultura română, pe care va ajunge să o îndrăgească, urmând să-i

BDD-A994 © 2011 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.9.170 (2026-09-04 20:15:49 UTC)

insufle şi fiului această dragoste, fiu care va ajunge la rândul său în România, dar nu sub incidența războiului, ci ca urmare a experienței tatălui. La întoarcere, actualul profesor universitar Henryk Misterski a înființat Lectoratul şi apoi Filologia Română, pentru ca astăzi, ca urmare a acestei întortocheate istorii, la Poznań să funcționeze singurul centru de studii de Filologie Română din Polonia, o insulă de românitate, atât la propriu, cât şi la figurat, un loc despre care atunci când aude un român obişnuit, nu îi vine să creadă că poate exista.

Astăzi, Catedra de Filologie Română de la Poznań funcționează în cadrul Institutului de Limbi Romanice al Facultății de Filologie din Universitatea „Adam Mickiewicz" şi este compusă din patru membri, pe lângă care activează şi lectorul de limba română, reprezentantul Institutului Limbii Române din Bucureşti, partenerul instituțional în predarea şi promovarea limbii române la Poznań.

Portretul fiecărui membru al catedrei este interesant în felul lui, pentru că fiecare arată la rândul său o nouă față de românitate şi un nou mod frumos, autentic, în care limba sau literatura română s-au dezvoltat departe de România, dar nu fără legături cu aceasta.

Studenții de la Lectoratul de Limba Română.
În rândul din față, în mijloc, profesorul Henryk Misterski

Aş dori, înainte de a schița portretul intelectual al fiecărui membru al catedrei, să adaug despre Henryk Misterski alte câteva date de ordin profesional. După revenirea în Poznań în 1955 şi înființarea Lectoratului de Limba Română, acesta urmează un parcurs intelectual care se va împleti cu pasiunea pentru limba şi cultura română, toate publicațiile şi activitățile ştiințifice ale profesorului Misterski fiind

BDD-A994 © 2011 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.9.170 (2026-09-04 20:15:49 UTC)

toate în domeniul românisticii. Astfel, pe parcursul a 45 de ani de activitate, Henryk Misterski obține titlul de Doctor în Filologie cu o teză de doctorat comparativă între *Psaltirea în versuri* a lui Dosoftei şi *Psaltirea* lui Jan Kochanowski (1966), iar în 1975 își susține teza de abilitare, urmând ca în acelaşi an să obțină titlul de docent, iar din 1989 să obțină titlul de profesor universitar. Activitatea de cercetare a lui Henryk Misterski include articole şi cărți în domeniul limbii române, organizarea de evenimente şi conferințe cu tematică românească, întâlniri de cenaclu şi seri de poezie românească. Şi astăzi profesorul Misterski, atunci când vine în vizită la catedră, povesteşte cu nostalgie şi emoție despre locuri şi oameni dragi din România şi aduce cu dumnealui mai tot timpul câte o carte românească din care lecturează câte un fragment pentru cei prezenți.

Zilele Române la Poznań (2001)

Profesorul universitar abilitat Zdzisław Hryhorowicz este actualul şef al Catedrei de Filologie Română din Poznań, fiind unul dintre foştii studenți ai Lectoratului de Limbă Română, absolvent al Filologiei Franceze şi al Filologiei Polone la Universitatea poznaniană. Literat, foarte mare iubitor al literaturii române, a scris o teză de doctorat despre simbolismul lui Alexandru Macedonski şi o teză de abilitare despre avangarda românească, a doua luând forma unei cărți cu titlul *Cântecul unei pâlnii sau sfidarea literaturii*, publicată la Poznań în anul 2001. Activitatea profesorului Hryhorowicz este una care gravitează în jurul postmodernismului şi exilului românesc sau/ şi al literaturii române contemporane. Printre preocupările sale se află şi traducerile din limba română în limba polonă – în anul 2009 a apărut, sub semnătura dumnealui, la Editura Green Galery din Varşovia, traducerea romanului *Legături bolnăvicioase* de Cecilia Ştefănescu. În anul 2007,

BDD-A994 © 2011 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.9.170 (2026-09-04 20:15:49 UTC)

profesorul Zdzisław Hryhorowicz a primit din partea Preşedintelui României Ordinul „Meritul Cultural", Gradul de Ofiţer, pentru merite deosebite în promovarea culturii şi literaturii române. Sub conducerea lui Zdzisław Hryhorowicz, cel care a preluat cârma catedrei la pensionarea profesorului Misterski, Catedra de Românistică de la Poznań a înflorit şi s-a dezvoltat, având astăzi cadre didactice specializate, adevăraţi specialişti în studiile de românistică.

Lector doctor Tomasz Cychneski este unul dintre cei doi specialişti în lingvistica românească din catedră. Absolvent al Filologiei Franceze şi fost student la Lectoratul de Limbă Română din Poznań, a scris o teză de doctorat despre formele flexionare verbale în limba română, sub conducerea lui Henryk Misterski, teză care s-a concretizat într-o carte publicată la Editura Universităţii „Adam Mickiewicz" din Poznań, în anul 1999, carte care a devenit în scurt timp după publicare foarte cunoscută între specialişti. În prezent pregăteşte o teză de abilitare despre flexiunea nominală în limba română.

Lector doctor Justyna Struzińska Teodorowicz face parte din prima promoţie de absolvenţi de studii de Filologie Română de la Poznań şi este absolventă şi a specializării Filologie Franceză – Filologie Engleză. În anul 2000, obţine titlul de Doctor în Filologie cu o teză de doctorat intitulată *Proza narativa a lui Anton Holban. Afinităţi proustiene*. Domeniile de interes ştiinţific ale Justynei Teodorowicz sunt literatura română interbelică şi postbelică, postmodernismul românesc, scrierile memorialistice româneşti – domeniu în care pregăteşte şi o teză de abilitare şi nu în ultimul rând, traducerile, în anul 2002 publicând în limba polonă traducerea romanului *Exuvii*, al Simonei Popescu, la Editura Czarne.

Lector doctor Tomasz Klimkowski este cel mai tânăr membru al Catedrei de Filologie Română, absolvent al studiilor de Filologie Română în anul 2003, specialist în lingvistică românească, dialectologie românească şi filologie romanică, un cercetător pasionat şi un virtuos traducător de limbă română. Felul în care Tomasz Klimkowski s-a apropiat de limba română este unul atipic, începând să studieze şi să vorbească limba română ca autodidact în timpul liceului, perioadă în care, după primele încercări de găsire a unor materiale de învăţare a limbii române, de dragul acesteia, a împrumutat pentru totdeauna un dicţionar vechi şi prăfuit polon-român, pe care nu-l folosea nimeni, dintr-o bibliotecă locală, dicţionar care i-a servit apoi la buchisirea primelor texte în limba română. În colaborare cu Justyna Teodorowicz, Tomasz Klimkowski a elaborat un dicţionar polon-român/ român-polon, ce urmează a fi publicat în decursul acestui an. La 2 ani după revenirea dintr-un stagiu de lector de limba polonă la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi, care a devenit unul din oraşele de suflet pentru Tomasz Klimkowski, în anul 2008, acesta obţine titlul de Doctor în Filologie cu o teză intitulată *Influenţe slave vechi asupra morfologiei şi sintaxei limbii române.* Până în prezent a tradus în limba polonă poezie de Florin Iaru, Emil Brumaru, Ileana Mălăncioiu, Ioan S. Pop şi proză (fragmente) de Florina Ilis – *Cruciada copiilor*, T. O. Bobe – *Cum mi-am petrecut vacanţa de vară*, Horia Ursu – *Asediul Vienei*, Ion Manolescu – *Derapaj* etc., publicate în diverse numere ale revistei literare poloneze *Lampa*, iar în prezent traduce cartea *Despre îngeri*, de Andrei Pleşu, ce va apărea în toamnă la Editura Universitas din Cracovia.

BDD-A994 © 2011 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.9.170 (2026-09-04 20:15:49 UTC)

Membrii fondatori ai Cenaclului Studenților Românești (2001):
Natasza Antas (rândul din față), Tomasz Klimkowski, Katarzyna Kotkowska, Tomasz Trotzki, Urszula Cichosz, Edyta Zawadzka (de la stânga la dreapta)

Până anul trecut, când şi-a încheiat activitatea, a făcut parte din catedră şi lector doctor Krystyna Rusiewicz-Wożny, specializată în lingvistică românească, a cărei teză de doctorat a avut o temă legată de semantismul prepoziției în limba română şi în limba franceză.

Deşi nu face parte din Catedra de Limba Română, funcționând la Catedra de Studii Balcanice a Facultății de Istorie, profesorul universitar abilitat Ilona Czamańska este unul dintre româniştii poznanieni şi cadrul didactic care a colaborat cu Henryk Misterski în dezvoltarea lectoratului de limbă română şi care predă din 1989 istoria românilor pentru studenții care studiază românistica. Mai mult decât atât, Ilona Czamańska este un foarte fin cunoscător şi cercetător al istoriei României, scriind numeroase studii şi articole în domeniu, alături de cartea *Drakula. Wampir, tyran czy bohater?* („Dracula. Vampir, tiran sau conducător?"), publicată în anul 2003 la Poznań. După propriile mărturisiri, Ilona Czamańska, atât ca profesor, dar şi ca om, se simte organic legată de România şi mai ales de Transilvania.

Tot în domeniul ştiințific, în mod regulat, Catedra de Filologie Română de la Poznań organizează conferințe, prelegeri, simpozioane în domeniul studiilor de românistică, cel mai recent mare eveniment fiind Conferința internațională *România: Dialog intercultural şi interlingvistic*, în noiembrie 2007, cu ocazia sărbătoririi a 50 de ani de limbă română la Poznań. Revista „Studia Posnaniensia" este revista ştiințifică a Institutului de Limbi Romanice şi fiecare număr găzduieşte şi articole ştiințifice despre limba sau literatura română, semnate atât de membrii catedrei, cât şi de colaboratorii ei.

BDD-A994 © 2011 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.9.170 (2026-09-04 20:15:49 UTC)

Acestea sunt doar nişte schiţe de portret profesional şi ştiinţific ale membrilor catedrei, dincolo de aceste activităţi răzbătând pasiune şi dedicaţie atât în activitatea de cercetare, cât şi în cea didactică, acest fapt fiind demonstrat atât de activitatea profesorului Misterski cât şi de cea a doctorului Tomasz Klimkowski – care formează un parcurs istoric al catedrei care arată cum, de la o generaţie la alta se formează noi specialişti, cărora li se predă ştafeta pentru a o duce la rândul lor mai departe.

Alături de cadrele didactice poloneze, după înfiinţarea Filologiei Române la Universitatea „Adam Mickiewicz" din Poznań, a început să activeze şi câte un Lector de Limba Română. Începând cu anul 1992, au activat pe rând, următorii lectori: Florin Lazăr Ionilă (1992-1994), Petre Lăzărescu (1995), Grigorie Toma (1996-1998), Ovidiu Vasile Lascăr (1998-2000), Aluniţa Cofan (2001-2003), Maria Ştefănescu (2004-2005), Georgeta Orian (2006-2007), Emilia Ivancu (2005-2006 şi din octombrie 2007 până în prezent).

O oră de curs practic de limba română la începutul primăverii (2007)

Aşa cum spuneam mai devreme, la început limba română s-a predat la Poznań în regim de lectorat, aşadar, ca a doua limbă romanică. Filologia română, înfiinţată în anul 1989, a avut iniţial o structură obligatorie de 5 ani, la finalul căreia se obţinea titlul de *Master*. Începând cu anul 2005, structura studiilor de Filologie s-a schimbat oarecum, rămânând 5 ani de studiu, dar cu susţinerea tezei de licenţă după 3 ani, astfel obţinându-se titlul de *Licenţiat* şi o nouă admitere pe bază de concurs pentru

BDD-A994 © 2011 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.9.170 (2026-09-04 20:15:49 UTC)

studiile de masterat, la finalul cărora se obține titlul de *Master*. Totodată, la Poznań, studiile de românistică au un parcurs complet, existând şi studii doctorale în domeniul limbii sau literaturii române, acestea având un parcurs de 4 ani. Pe lângă studiile de filologie, limba română se poate studia şi acum în regim de lectorat ca a doua limbă romanică, 4 ore pe săptămână, cursurile conținând elemente de limbă, cultură şi literatură română.

Studiile de Filologie Română, nivel de licență, conțin cursuri de introducere în cultura română, cursuri de lingvistică şi literatură română, istoria limbii române, alături de cursuri practice organizate în funcție de cele patru aptitudini (conversație, tehnici de scriere, interpretări de texte şi receptare audio-video), la care se adaugă cursurile de gramatică practică. Studiile de masterat conțin în special cursuri de specializare în limba sau literatura română, cursuri monografice, traductologie şi cursuri practice de stilistică. Tezele de licență şi disertațiile de masterat sunt redactate obligatoriu în limba română şi sunt susținute la finalul unui parcurs de studiu în fața unei comisii.

Evident, din această prezentare nu pot lipsi studenții, cum s-ar spune, materialul propriu-zis de lucru al oricărui dascăl şi motivația ființării oricărei instituții educative Aşadar, studenții de la Filologia Română din Poznań beneficiază anual de burse de studii în România, iar în anii terminali, de burse de viitori traducători din partea Institutului Cultural Român. În anul 2000, sub tutoriatul lui Tomasz Cychnerski, s-a înființat *Cenaclul Studenților Românişti*, care a funcționat până în anul 2003. În această perioadă de timp, *Cenaclul Studenților Românişti* a organizat numeroase evenimente, printre care cel mai important fiind *Zilele Române la Poznań* (2001), care au inclus activități diverse: prezentări de referate ştiințifice, expoziții fotografice şi culinare, teatru, poezie, muzică românească. După o pauză de 5 ani, *Cenaclul* a fost reactivat în octombrie 2008, sub tutoriatul lui Tomasz Klimkowski şi al lectorului de limba română, de atunci fiind organizate câteva evenimente, printre care aş menționa *Ziua Națională a României*, cu un program de film românesc, degustare culinară şi de vin, alături de muzică românească, şi un eveniment dedicat măştilor româneşti şi zilei de Dragobete, cu un program de prezentări tematice, alături de dans popular românesc, muzică şi concursuri despre România. În prezent, *Cenaclul Studenților Românişti* elaborează primul număr al revistei tinerilor românişti poznanieni, *P-R-Influentze*, o revistă de atitudine şi de un schimb de idei intelectual-cultural polono-român şi care va apărea cu sprijinul Institutului Cultural Român din Varşovia. Mai mult decât atât, numărul de studenți la Filologia Română de la Poznań creşte cu fiecare nouă admitere (astăzi admiterea se face la fiecare doi ani), acest lucru arătând astfel interesul crescând al polonezilor pentru România.

Aşadar, acesta este spațiul de românitate universitar poznanian, care, de la înființarea lectoratului în urmă cu 54 de ani, a primit forma unei mici Românii, în care profesori şi studenți deopotrivă vorbesc şi scriu româneşte, creând pentru lectorul de limba română sau pentru orice alt român vizitator, un spațiu de *acasă*, primitor şi cald şi în care primează valorile şi ideile intelectuale, mai ales, cele româneşti. Un student de la Filologie Română din anul I, scriind un eseu despre România lui, a răspuns astfel: „România mea se află deocamdată în Poznań, pe Aleea Niepodległości, numărul 4, la etajul 5, camera 509 – şi în sălile de curs de la

BDD-A994 © 2011 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.9.170 (2026-09-04 20:15:49 UTC)

acest etaj. Sper ca într-o zi să vizitez ţara cu numele România şi astfel România mea să devină mai mare". Acest răspuns m-a făcut să conştientizez cu adevărat mica Românie poznaniană, în care trăieşte limba română, dar şi personalităţi precum Mircea Eliade sau Emil Cioran, dar şi Grigore Ureche şi Mircea Cărtărescu şi mulţi, mulţi alţii. Studiile de Filologie Română de la Poznań se dovedesc astfel a fi rezultatul macro-istoriei asupra micro-istoriei, dar chiar mai mult decât atât: ele dovedesc şi faptul că micro-istoria creează macro-istorie la rândul ei, pasiunea unui om putând crea o lume şi astfel, şi datorită acestei insule de românitate, România trăieşte şi mai mult, şi mai intens şi în afara graniţelor ei.

Another Story of the Romanian Language: Romanian Language in Poznań, Poland

This article intends to present the history of the Department of Romanian Studies in Poznań, Poland, and the present structure of the studies. The article starts from an idea explored in the lecture of Horia-Roman Patapievici published in his book *Discernământul modernizării* (Humanitas, 2005) about how micro-history can influence macro-history. In the case of the establishment of the Department of Romanian Studies in Poznan, it was micro-history, *i.e.* the personal life history of Henryk Misterski which led, under the course of history, more exactly World War 2, to the birth of a small Romania under the commandment of Henryk Misterski Jr., the future Head of Department of Romanian Studies. At the same time, the present article presents the structure of the Romanian studies in the Polish city, as well as the activity of the Department and students who study Romanian.

BDD-A994 © 2011 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.9.170 (2026-09-04 20:15:49 UTC)